

ПОЇЗДКА СІ ЦЗІНЬПІНА ДО ЄВРОПИ

Аліна Гриценко, *центр зовнішньополітичних досліджень НІСД*

Аналітичну записку присвячено оцінці результатів візиту голови Китайської Народної Республіки до Франції, Сербії та Угорщини.

Висновки

1. Поїздка Сі Цзіньпіна до Європи пройшла в позитивному ключі. З усіма трьома державами, які відвідав китайський лідер, підписано низку різноманітних двосторонніх договорів щодо розвитку тих сфер діяльності, які становлять обопільний інтерес, зокрема: зелений розвиток та клімат; цифрова економіка; штучний інтелект; аерокосмічна та авіаційна промисловість; електронна комерція; інфраструктура тощо. Китай робить ставку на поступове та планомірне просування власних інтересів у Європі шляхом розвитку двосторонніх зв'язків із зацікавленими сторонами. Про рівень важливості турне свідчить склад делегації – китайського лідера супроводжували дружина Пен Ліюань; член Постійного комітету Політбюро ЦК КПК, начальник Канцелярії ЦК КПК Цай Ці; член Політбюро ЦК КПК, міністр закордонних справ КНР Ван І та інші особи.

2. Францію Китай розглядає як лідера об'єднаної Європи, з яким доцільно вести комунікацію щодо розбудови регіональної та глобальної архітектури безпеки. Важливо відзначити зростання взаємної довіри й тісні особисті відносини між французьким та китайським лідерами.

3. Сербію обрано для візиту, зокрема, через річницю бомбардувань НАТО Белграда, у результаті яких було зруйновано китайське посольство та загинуло троє китайських дипломатів. У Пекіні це вважають цілеспрямованими ворожими діями США проти КНР та скептично ставляться до пояснень американської сторони про помилку. Апелювання до бомбардування Белграда покликане увиразнити спільний історичний контекст: обидві держави постраждали від зловживання владою та гегемонізму. Спільним для Сербії та КНР є також територіальні конфлікти – Тайвань та Косово, хоча ці кейси мають різний історичний, ідеологічний, геополітичний та безпековий контекст. Окрім цього, Сербія є для Китаю «воротами в Європу».

4. Угорщина, яка зацікавлена в китайських інвестиціях на тлі погіршення відносин з Євросоюзом, залишається ключовим промоутером китайських інтересів у Європі, активно підтримуючи китайські ініціативи – як економічні («Один пояс –

один шлях» – ОПОШ), так і геополітичні (Ініціативу глобального розвитку, Ініціативу глобальної безпеки та Ініціативу глобальної цивілізації).

Франція

Свій візит до Франції Сі Цзіньпін розпочав 6 травня ц. р. із зустрічі з президентом Еммануелем Макроном, де закликав до більш тісної співпраці між Китаєм та Францією як двома відповідальними світовими лідерами, що повинні спільно сприяти гармонічному співіснуванню, дивитися в майбутнє й разом працювати над створенням рівноправного та впорядкованого багатополярного світу. Такий заклик спрямовано на підтримку стабільних відносин як у політичній, так і в економічній площині.

Стосовно політичного аспекту лідери двох держав обмінялися думками з міжнародних і регіональних питань, що становлять взаємний інтерес, зокрема війна Росії проти України та палестино-ізраїльський конфлікт. Сі Цзіньпін зазначив, що Китай і Франція як постійні члени РБ ООН повинні підтримувати мирне врегулювання гострих питань і робити внесок у розбудову глобальної безпекової архітектури. Е. Макрон намагався переконати китайського лідера в реальності загрози з боку Росії як для національної безпеки Франції, так і загалом для Європи, закликаючи КНР обмежити експорт продукції подвійного призначення до РФ. «Китай не був ініціатором української кризи і не є її стороною чи учасником. Проте Китай відіграє конструктивну роль у прагненні мирного врегулювання кризи», – заявив Сі Цзіньпін. Він наголосив, що його держава готова працювати з Францією для пошуку розумного виходу з «кризи». Понад те, КНР готова поглибити співпрацю з Францією в боротьбі зі зміною клімату, збереженні біорізноманіття та в інших галузях. Це свідчить про сприйняття Китаєм Франції як одного зі світових лідерів та передової країни Європи, з якою доцільно співпрацювати задля розв'язання глобальних питань.

В торговельно-економічній сфері також досягнуто часткового прогресу. Сі Цзіньпін заявив, що Китай готовий імпортувати більше якісних продуктів з Франції, розвивати механізм «з французької ферми до китайського столу»; ішлося про збільшення імпорту не тільки французької агропродукції, але й алкогольних напоїв. У січні Китай розпочав антидемпінгове розслідування, спрямоване переважно проти французьких виробників коньяку, результатом якого можуть стати фактично заборонні ввізні мита. Такий захід розглядають як відповідь на рішення ЄС розпочати кілька розслідувань проти КНР щодо недобросовісної торгової практики в галузі виробництва електромобілів та медичного обладнання.

Сі Цзіньпін висловив сподівання, що Франція буде експортувати в Китай більше високотехнологічної продукції і товарів з високою доданою вартістю. За словами лідера КНР, сторонам треба посилити співробітництво в традиційних галузях (як-от аерокосмічна та авіаційна промисловість), зміцнити взаємодію в ядерній енергетиці, інноваціях і фінансах, а також розширити співпрацю в нових

сферах на кшталт зеленої енергетики, біомедицини і штучного інтелекту. 9 травня ц. р. міністерство комерції КНР оголосило про вихід торгово-економічного співробітництва між двома країнами на новий рівень.

Під час неформальної зустрічі з французьким президентом у ресторані «L'Etape du Berger» Сі Цзіньпін проголосив тост, у якому відзначив особливість китайсько-французьких відносин як світових лідерів. Нагадавши, що саме Франція першою із західних держав установила дипломатичні відносини з КНР 60 років тому на тлі Холодної війни, китайський лідер прагнув наголосити на автономності та незалежності дій тодішнього президента Франції генерала Шарля де Голля від США – цим закликав сучасний Париж дотримуватись аналогічної політики. Пекін активно підтримує заяви Е. Макрона щодо розбудови сильної та суверенної (від США) Європи, розвитку незалежної європейської армії, яка не дублювала б функціонал НАТО та діяла автономно. Для Китаю така політика забезпечить можливість розвитку стабільних торговельно-економічних зв'язків з ЄС та іншими європейськими державами, а також гарантуватиме дистанціювання регіональних держав у разі потенційної ескалації в Тайванській протоці. Францію при цьому Китай розглядає як однозначного лідера об'єднаної Європи, що задає загальноєвропейський тренд стосовно ведення справ з КНР.

Сербія

Державний візит у травні 2024 р. став другим візитом Сі Цзіньпіна до Сербії за вісім років. Під час візиту підписано 29 угод, які сприятимуть правовому, нормативному та економічному співробітництву двох держав. Голова КНР наголосив, що Сербія стала першою державою в Центральній та Східній Європі, яка встановила з Китаєм відносини всеосяжного стратегічного партнерства, та першою європейською державою, яка долучається до китайської ініціативи про розбудову «Спільноти єдиної долі між Китаєм та Європою», що повною мірою демонструє стратегічний, особливий характер та високий рівень китайсько-сербських відносин. Сі Цзіньпін анонсував, що угода про вільну торгівлю між Китаєм та Сербією набуде чинності 1 липня ц. р. та гарантуватиме переміщення сербських товарів і послуг (майже 95 % продукції) без будь-яких тарифів. Китай і далі імпортуватиме із Сербії більше агропродукції. Понад те, Сербія також зможе стати важливим центром виробництва електромобілів.

Сербський президент О. Вучич висловив підтримку такій позиції, додавши, що «майбутнє Сербії тісно пов'язане з Китаєм». Він додав, що його держава сподівається на активізацію обмінів з Китаєм у всіх галузях та на всіх рівнях, на зміцнення співпраці з КНР у таких сферах, як інфраструктура, нова енергетика, інновації та штучний інтелект, а також очікує на культурно-гуманітарні обміни. О. Вучич запевнив, що Сербія активно просуватиме високоякісну кооперацію з Китаєм у рамках ініціативи «Один пояс – один шлях» і працюватиме з тим, щоб

сербську ділянку залізниці Белград – Будапешт було завершено в заплановані терміни.

Водночас залізницю планують продовжити до столиці Македонії Скоп'є та до грецького порту Салоніки. Сербія твердо підтримує Ініціативу глобального розвитку, Ініціативу глобальної безпеки та Ініціативу глобальної цивілізації, що їх висунув Сі Цзіньпін, і братиме активну участь у них. Про це також заявив О. Вучич, додавши, що виступає за тісну стратегічну взаємодію з Китаєм на багатосторонніх майданчиках. Сторони підписали документи про співпрацю в таких галузях, як ОПОШ, зелений розвиток, цифрова економіка, електронна комерція, інфраструктура, економічна та технічна співпраця, інформація та зв'язок, агропродовольча сфера та ЗМІ.

Двосторонні відносини мають також безпековий контекст. Лідери обговорили перспективу закупівлі Сербією китайських винищувачів п'ятого покоління J-20. Ці літаки можуть замінити сконструйовані ще в СРСР МіГ-29, які раніше передала Росія.

Угорщина

Перед тим, як розпочався візит Сі Цзіньпіна до Угорщини, у проурядовому виданні «Magyar Nemzet» було опубліковано статтю китайського лідера «Kína és Magyarország együtt lép az “arany vízi útra”» («Починаючи “золоту подорож” у китайсько-угорських відносинах») ¹, що можна розглядати як метафору: розпочинається нова «золота ера» китайсько-угорських відносин. «Зараз Угорщина є пріоритетом китайських інвестицій і важливим торговим партнером... А дружба двох країн настільки ж витримана та насичена, як токайське вино», – ідеться в публікації.

Під час візиту сторони ухвалили рішення піднести двосторонні відносини до рівня всепогодного (all-weather) всеосяжного стратегічного партнерства нової епохи. Голова КНР зазначив, що Китай готовий спільно з Угорщиною і далі поглиблювати політичну взаємодію, сприяти тіснішому поєднанню між модернізацією в китайському стилі та угорською стратегією «Відкриття на схід» (Keleti Nyitási Politika), глибоко розкривати потенціал практичного співробітництва, безперервно розширювати двосторонні відносини в різних галузях. Голова КНР висловив сподівання, що Угорщина скористається своїм головуванням у ЄС у другій половині цього року, щоб сприяти сталому та здоровому розвитку відносин між Китаєм та ЄС. У цей заклик покладено недвозначне сподівання на подальше блокування Угорщиною тих європейських ініціатив, які шкодитимуть просування китайських інтересів у ЄС.

¹ Див.: URL: https://magyarnemzet.hu/velemeney/2024/05/kina-es-magyarorszag-egyutt-lep-az-arany-vizi-utra#google_vignette

Міністр національної економіки Угорщини Мартон Надь повідомив, що угорська сторона має намір продовжувати кооперацію з Китаєм у таких галузях, як зовнішня торгівля, капітальні інвестиції, інфраструктура, логістика, штучний інтелект та альтернативні джерела енергії. За його словами, 2023 р. Угорщина змогла залучити загалом 13 млрд євро прямих іноземних інвестицій, з яких близько 8 млрд євро становили китайські капіталовкладення.

Угорський президент Тамаш Шуйок також подякував Сі Цзіньпіну за висування ініціативи спільного будівництва ОПОШ, заявивши, що Угорщина отримала велику вигоду з інфраструктурної взаємопов'язаності та інших галузей співробітництва.

Головний інтерес Угорщини – перетворення країни на виробничий центр електрокарів, акумуляторів та інших високотехнологічних товарів завдяки китайським інвестиціям. За останні два роки Китай зобов'язався інвестувати понад 10 млрд дол. у виробництва в Угорщині, більша частина яких пов'язана з випуском електромобілів. Так, наприклад, китайська компанія BYD у грудні 2023 р. заявила про плани збудувати складальний завод в Угорщині, що стане першим виробництвом компанії в Європі. У будівництво ще одного заводу хоче інвестувати й компанія «Great Wall Motor». Такі виробництва допоможуть Китаю зберегти позиції на європейському ринку електрокарів у разі жорсткішої політики ЄС щодо їх прямого імпорту.

Угорщина зі свого боку, як основний промоутер китайських інтересів у ЄС, отримує доступ до китайських інвестицій та посилює позиції в діалозі з Брюсселем, не ризикуючи при цьому обмеженням доступу до фінансування з боку ЄС. Водночас за певними напрямками розглядає Китай як потенційну альтернативу Росії, наприклад у сфері атомної енергетики.